

”זה יתנו“ פרשת שקלים מדריך לענין הנתינה

”באחד באדר משמיעים על השקלים“, ועל כן אנו קוראים בשבת שלפני ראש חודש על מצות מחצית השקל ודיניה, ומתפללים שנוכה במהרה בימינו לקיים את המצוה, ובינתיים - תחשב לנו הקריאה כאילו קיימנו אותה המצוה, מלבד זאת, מאמר צדיקים מכוון אותנו להיות ”משמיעים על השקלים“ - להתבונן במשמעות הנלמדת מפרשה זו, ו”ישמע חכם - ויוסף לקח“.

ענינים רבים נוכל ללמוד מן הפרשה בנוסף על הפשט שלה ואנו נפנה אל אחד מהם: ”זה יתנו“ - ענינה של נתינה בין אדם לחברו. נתינה של כסף - צדקה, ונתינה לזולת של כל דבר אחר שזכינו בו.

א. ”כי תשא את ראש בני ישראל... ונתנו“

הקב”ה מבקש למנות את בני ישראל ולראותם כראש אחד, כ”כלל ישראל“. ”כרטיס הכניסה“ להמנות כחלק מן הכלל הוא אחד: ”זה יתנו“. כל דרך אחרת לפקוד את עמ”י אינה מתאימה ”ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם“ - כי רק כשהאדם נותן לאחרים הוא קושר את עצמו אל הכלל, ובכך הופך לחלק מהם.

גם הפרט בפני עצמו - ערכו נמדד לפי המידה שהוא נותן. המתנות שקבל מהקב”ה, מתנות גשמיות כיופי, עושר וגבורה וכו’ וגם מתנות רוחניות כחכמה וכד’ - הרי ניתנו לו, ולכן אינן מהוות אמת מידה למדוד אותו בעצמו - כל עוד שהוא שומר אותן לעצמו. כשהוסיף להן את העבודה העצמית ואת הויתור, את ההכרה ש”תן לו משלו, שאתה ושלך - שלו“ הופכות המתנות האלו להיות בעלות ערך, ונותנות לאדם את מעמדו כפרט שהוא חלק מן הכלל.

הנתינה - קושרת את האדם לכלל ישראל, ועושה אותו לבעל ערך כפרט.

ב. ”זה יתנו“ - שהראה לו הקב”ה מטבע של אש

אמרו צדיקים: מטבע זו - כאש. מה האש אינה מחסרת כשנוטלים ממנה, אף מטבע של צדקה אינה מחסרת ממונו של הנותן. הנתינה אינה מחסרת, ויותר מכך - מה שאדם נותן נשאר, בעצם, שלו.

במשמעות הרוחנית - נשאר הנתינה כאוצר לעולם הבא.
כך הבין מונבז המלך:

מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו: אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבז! אמר להם: אבותי גנזו למטה, ואני גנזתי למעלה. אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו. אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות, ואני גנזתי דבר שעושה פירות. אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי אוצרות נפשות. אבותי גנזו לאחרים, ואני גנזתי לעצמי. אבותי גנזו לעולם הזה, ואני גנזתי לעולם הבא. (מסכת בבא בתרא י”א)

או כפי שלימדה שרה שנירר את תלמידותיה:

במשך תקופה חסכה שרה שנירר כדי לקנות לעצמה נעלים. סכום הכסף כבר היה בידיה כשהגיע עני לאסוף תרומות, כדי לקנות תרופות לבתו החולה. שרה לקחה את כל הכסף שהיה בצרורה ונתנה לו. בני הבית לא ראו זאת בעין יפה: הרי את באמת זקוקה לנעלים!

יודעים אתם, אמרה להם, קראתי בספרים על אדם גדול שנגלה לקרוביו לאחר פטירתו והוא יחף ולבוש בבגד חסר כפתורים. לקרוביו התמהים והמזועזעים הסביר, שהלבושים בעוה”ב נבראים מן המצוות שעשה האדם בחייו. ואני - לא השכלתי לדאוג לעניים, לא לנעלים ולא למלבושים...
קניתי נעלים בכסף הזה! - סיימה ש”ש - נעלים לעולם הבא!

וגם בתחומי המעשה:

מעשה עממית ידועה מספרת על יהודי שהלשינו עליו לשלטונות כרמאי, היות שבספרי החשבונות שלו רשם רק את סכומי המעשר שנתן. לפקידים שבאו לבדוק את הספרים וצעקו ואיימו בהחרמת כל רכושו, ענה באירוניה: וכי לא צדקתי?! וכי לא נשאר לי מכל רכושי אלא המעשר שנתתי בלבד?!

ונוכל לתת דוגמה נוספת, מעולמן של תלמידות:

לרחל מחברות מסודרות ומושלמות למופת, חלומה של כל מורה ותלמידה. חברותיה מבקשות לצלם מתוך מחברותיה חומרים שחסרים להן, והיא נענית בשמחה - למה לא?! והרי "נר לאחד - נר למאה". המבחן המסכם הולך ומתקרב, ומחברתה של רחל שעברה מיד ליד - נעלמה בדרך נדודה. יש מי שמבקש להטיף לה מוסר: את רואה מה יוצא מהנדיבות המופרזת שלך?! אך רחל אינה מקבלת. זו דרכה ובה היא דבקה. למבחן היא למדה ממחברת מושלמת ומסודרת בכתב ידה שלה. זו שצולמה ע"י חברתה...

הנתינה אינה מחסרת מן הנותן, וגם מה שנתן - נשאר שלו.

ג. "העשיר לא ירבה והדל לא ימעטי"

במחצית השקל, גם אם ירצה העשיר להרבות או העני להמעטי - לא תהיה לכך השפעה על גודל המצוה. אף בתורת הנתינה כך - לא לגודל הנתינה יש השפעה על גודל המצוה, כי אם לכוונת הלב, לאופן הנתינה וכד'.

החפץ חיים מביא משל לשני אנשים שקבלו סכומי כסף מהמלך, כדי לעשות בהם את צרכי הממלכה. האחד קבל מאה מטבעות והשני - אלף. לאחר תקופה בה בזבוז את הכסף היה עליהם להגיש דו"ח למלך, והם השוו ביניהם את מצבם האומלל: לזה נותרו 100 מטבעות, אך הוא בזבז 900 ולזה - נותרו רק 20, אך לפחות בזבז רק 80... הוה אומר: לא גודל הסכום משנה. לגורמים נוספים יש השפעה...

אין קשר בין כמות הנתינה לערכה.

ד. "זה יתנו כל העובר על הפקודים"

וזה לימוד חשוב, הגם שהוא ידוע לגבי נתינת צדקה: מי שעובר על הפקודים והציוויים של הקב"ה, העצה עבורו: לכפר על נפשו ולתקנה ע"י שיתן הרבה צדקה. שנאמר: "וחטאך - בצדקה פרוק" (ע"פ דברי שמואל)

נתינת צדקה מכפרת

ה. "מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה'"

עבודת הנתינה היא עבודה עצמית קשה. האדם מטבעו הוא רכושני וקשה לו לוותר על יכולות או על השגים שהגיע אליהם. מלמדת אותנו התורה: ק: כבר בצעירותכם (מבן עשרים שנה) למדו עצמכם לתת. אל תותירו את העבודה העצמית המוטלת עליכם לימי הזקנה, אז יקשה עליכם פי כמה. ומלבד זאת עבודת המידות היא מן המצוות המוטלות על האדם ו"מצוה הבאה לידך - אל תחמיצנה"

הזמן לעבודת הנתינה - בשנים המוקדמות של האדם

“זה יתנו” פרשת שקלים מדריך לענין הנתינה

“משמיעים על השקלים”, נעיין אחת מן המשמעויות הנלמדות מפרשת שקלים, ונפיק את הלקחים לענין הנתינה בין אדם לחברו:

א. “כי תשא את ראש בני ישראל... ונתנו”

מדוע דוקא הנתינה לזולת היא הדרך להמנות על “ראש” בני ישראל. (כלל ישראל)?

ב. “הראהו הקב”ה מטבע של אש”

במה דומה הנתינה לזולת לאש?

ג. “העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט”

האם נתינתו של העשיר חשובה יותר? מדוע?

ד. “זה יתנו כל העובר על הפקודים”

מה כוחם של נתינת צדקה?

ה. “מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה”

מהי “עבודת הנתינה”? מהו זמנה?
